

Devrim ve demokrasi

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Geçenlerde 80. yıldönümü anımsanan fakat üzerinde durulmayan 1917 devrimi Türkiye'de olup bitenleri farklı bir gözle görmemiz için aslında iyi bir ola-

naktı. Aşağı yukarı aynı tarihlerde yaşanmış, benzer kavramlardan hareket etmiş, temel sistematüğünü birbirine çok yakın sayılabilecek bir biçimde kurmuş olan Leninist ve Kemalist devrimlerden bir tanesinin yerinde bugün yeller esmektedir. Öteki, kendisine özgü koşullar içinde ilginç bir konuma ulaşmıştır ve asıl üstünde durulması gereken de onun bugün kazandığı nitelik, gösterdiği ya da gösteremediği dönüşümdür.

Spekülatif ya da taraflı yaklaşımların dışında kalınarak bakılırsa Kemalist devrimle Sovyet devriminin gerçekten birbirine çok benzediği görülebilir. Her iki devrimin temelinde de seçkinlerin oluşturduğu dar bir çekirdek kadro vardır. Her iki devrim de modernizmin bir uzantısı olarak ortaya çıkmıştır. Her iki devrim de toplumu yukardan aşağıya inen bir yaklaşımla değiştirmek, dönüştürmek istemiştir. Her iki devrim de merkezîyetçi, otoriter bir partiye dayanmıştır. Her iki devrim de başlangıçta orta sınıflar, aydınlar, bürokrasi ve 'ordu' tarafından desteklenmiştir. Her iki devrimin sonrasında da kurucu ideoloji bürokratlaşmış, araçlar amaç haline gelmiştir. Elbette farklılıklar da vardır: Kemalist devrim toplumun bir önceki yapısına ve koşullarına oranla daha karmaşık bir dönüşümü sağlamış, ortaya koyduklarıyla daha özgül bir kimliğe sahip olmuştur.

Gene de özellikle modern bilinç ve demokrasi açısından Kemalist devrim yeni bir irdelemeyi gerektirmektedir.

Türkiye'de devleti kuran ideoloji bugün neresinden bakılırsa bakılsın ayakta ve iktidardadır. İktidarı elinde tutan partinin şu ya da bu olmasının önemi yoktur. Rejim, kurucu öğeleri tarafından ciddi biçimde desteklenmektedir. Rejime tehdit olarak algılanan her şey daha başlangıçta bastırılmaktadır. Ne var ki bu oluşumun ciddi bir sonucu söz konusudur. Türkiye'de, Kemalizmin, geliştirmeyi amaçlamasa bile başlattığı bir oluşum tam da bu nedenden ötürü kendi üstüne kapanmaya başlamıştır.

Kemalizmin, bir proje olarak modernizmin temellen-dirilmesi doğrultusunda önemli bir atılım yaptığı bellidir. Bu da ayrışmamış, kurumlaşmamış, özel alanla kamusal alanı birbirinden koparmamış dayanışmacı, daha Durkheimci bir toplum anlayışından, bu saydığım öğeleri içeren daha Weberci, akla dayalı bir topluma geçiştir. Bununla birlikte, bugün bakıldığında toplumun yeniden modern öncesi denebilecek bir sistematiğe döndürüldüğü görülmektedir. Gerçi Kemalizm daha başlangıçta "imtiyazsız, sınıfsız, kaynaşmış bir kitleyiz" diyerek dayanışmacı (solidarist) "sadece meslek farklılıkları vardır" diyerek de loncacı (korporatist) niteliğini ortaya koymuştur. Ama zamanla oluşan bundan daha farklı bir şeydir. Toplum, kurucu ideolojinin bir külte dönüşmesiyle belli bir semboller, mitler sistemi içinde yaşamaya başlamıştır. Son dönemdeki gelişmeler bu oluşumu hızlandırmıştır. Toplum bir kez daha denetlenir, güdümlenir bir yapı içinde kendi imgesine tapınmaya başlamıştır.

Bu, demokrasi açısından bakılınca da karşılaşılan bir durumdur. Toplumun ayrışması, farklılaşması istenmemektedir. Elbette demokrasiyi tehlikeye sokan her türden girişime karşı rejim kendisini savunacaktır. Ne var ki bu savunma bir tahakküme, hatta şiddetin en koyusu olan bir dışlamaya dönüşürse orada durmak gerekir. Ya da insanlar gerçekten de inanmadıkları bir sistematüğünü kabul etmeye zorlanıyor hatta farklılıkların kendilerini ifade ve temsil edecekleri politik zeminden uzaklaştırılıyorlarsa orada çok ama çok ciddi bir sorun var demektir. Bu, demokrasinin demokrasi adına sıkıntıya sokulmasıdır.

Bütün bunları RP'nin son dönemde yaşadıklarına bakarak somutlaştırmak mümkündür. Böyle bir saptama RP'nin ideolojisiyle ya da siyasal edimiyle hiçbir biçimde yakın olmayı gerektirmez. Hatta ona ne kadar uzak ise, kişi böyle bir pozisyonu o kadar kolay savunabilir. Ayrıca RP'nin rejime dönük eylemli bir tehdidi varsa onun aşılması da o derecede bir zorunluluktur. Hukuk bu konuda gerekeni yapmalıdır. Fakat, iş, devlet destekli bir ideolojiyle bir başka ideoloji arasındaki bir savaşa dönüşmemelidir. Oysa, şimdi RP'ye dönük tavrın altında böyle bir zorlama yatmaktadır. RP adeta rejim ve kurucu ideoloji adına zorla 'tedip' edilmektedir.

Böyle bir sürecin, hele yaşanan o mitik, sembolik atmosfer anımsanırsa siyasal ideolojiler bağlamında hangi anlama geldiğini bilenler çok iyi bilirler! Kısacası, devrim ruhu demokrasiyi boğmamalıdır!

kahraman@bilkent.edu.tr